# WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 20 maja 2010 r. *

W sprawie C-111/09

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 68 WE i 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Okresní soud v Chebu (Republika Czeska) postanowieniem z dnia 3 lutego 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 23 marca 2009 r., w postępowaniu:

**Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group**

przeciwko

**Michalowi Bilasowi**,

* Język postępowania: czeski.

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, C. Toader (sprawozdawca), K. Schiemann, P. Kūris i L. Bay Larsen, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu słowackiego przez B. Ricziovą, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët oraz M. Šimerdovą, działające w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

**Wyrok**

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 24 i 26 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania toczącego się między towarzystwem ubezpieczeniowym Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group (zwanym dalej „ČPP") z siedzibą w Republice Czeskiej a M. Bilasem, ubezpieczającym zamieszkałym w Republice Słowackiej, o zapłatę należnej składki ubezpieczeniowej.

## Ramy prawne

3 Zasady jurysdykcyjne w sprawach dotyczących ubezpieczenia zostały określone w rozdziale II sekcja 3 rozporządzenia nr 44/2001, która obejmuje art. 8–14 tego rozporządzenia.

4 Artykuł 8 tego rozporządzenia stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 4 i art. 5 pkt 5 w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejsza sekcja".

5 Artykuł 12 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 11 ust. 3 ubezpieczyciel może pozywać tylko przed sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium pozwany ma miejsce zamieszkania, bez względu na to, czy jest on ubezpieczającym, ubezpieczonym czy też uposażonym z tytułu ubezpieczenia".

6 Artykuł 13 tego rozporządzenia stanowi:

„Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas,

1) jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu; lub

[…]”.

7 Artykuł 22 sekcji 6 rozdziału II rozporządzenia nr 44/2001 ustanawia zasady dotyczące „Jurysdykcji wyłącznej”.

8 Artykuł 24 tego rozporządzenia, zawarty w rozdziale II sekcja 7, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji”, stanowi:

„Jeżeli sąd państwa członkowskiego nie ma jurysdykcji na podstawie innych przepisów niniejszego rozporządzenia, uzyskuje on jurysdykcję, jeżeli pozwany przed sądem tym wda się w spór. Zasada ta nie ma zastosowania, jeżeli pozwany wdaje się w spór w tym celu, aby podnieść zarzut braku jurysdykcji lub jeżeli inny sąd ma na podstawie art. 22 jurysdykcję wyłączną”.

9 Rozdział II sekcja 8, zatytułowana „Badanie jurysdykcji i dopuszczalności postępowania” rozporządzenia nr 44/2001, obejmuje art. 25 i 26.

10 Artykuł 25 tego rozporządzenia stanowi:

„Sąd państwa członkowskiego stwierdza z urzędu brak swej jurysdykcji, jeżeli wystąpiono do niego o rozpoznanie sprawy należącej na podstawie art. 22 do wyłącznej jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego".

11 Artykuł 26 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Jeżeli pozwany, który ma miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim, jest pozwany przed sąd innego państwa członkowskiego i nie wdaje się w spór, sąd z urzędu stwierdza brak swej jurysdykcji, jeżeli jego jurysdykcja nie wynika z przepisów niniejszego rozporządzenia".

12 Artykuł 35 rozporządzenia nr 44/2001, znajdujący się w rozdziale III, zatytułowanym „Uznawanie i wykonywanie", w sekcji 1, zatytułowanej „Uznawanie", ma następujące brzmienie:

„1. Orzeczenia nie uznaje się nadto, jeżeli jest ono sprzeczne z przepisami sekcji 3, 4 i 6 rozdziału II lub w wypadku przewidzianym w art. 72.

[…]

3. Z zastrzeżeniem przepisów ust. 1, jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania. Przepisy dotyczące jurysdykcji nie należą do porządku publicznego [nie są bezwzględnie wiążące] w rozumieniu art. 34 pkt 1".

**Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne**

13 W dniu 14 kwietnia 2008 r. ČPP wszczęło przed sądem krajowym postępowanie przeciwko M. Bilasowi o zapłatę kwoty 1 755 CZK wraz z odsetkami za zwłokę, tytułem składki ubezpieczeniowej należnej w ramach polisy ubezpieczeniowej zawartej przez strony w dniu 30 maja 2002 r.

14 M. Bilas odpowiedział na wezwanie Okresní soud v Chebu do ustosunkowania się do żądań pozwu i w piśmie swym zakwestionował żądania ČPP co do istoty, lecz nie podniósł zarzutu braku jurysdykcji sądu, do którego wystąpiono o rozpoznanie sprawy.

15 W postanowieniu odsyłającym Okresní soud v Chebu podnosi, że z rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że w braku takiego zarzutu nie może zbadać swojej właściwości, jeśli spór nie mieści się w zakresie art. 25 lub 26 tego rozporządzenia.

16 Podnosi ponadto, że jeśli nie zbada swojej jurysdykcji i wyda orzeczenie w sprawie, to jego orzeczenie może nie zostać uznane, zgodnie z art. 35 rozporządzenia nr 44/2001. Przepis ten nie pozwala bowiem uznać w państwie członkowskim orzeczenia, które nie zostało wydane przez sąd właściwy w rozumieniu przepisów rozdziału II sekcje 3, 4 i 6 tego rozporządzenia. Tymczasem, według Okresní soud v Chebu, skoro

wniesiono do niego skargę niezgodnie z art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia, jego orzeczenie nie może być uznane w innym państwie członkowskim.

17 Sąd krajowy powziął wątpliwości, czy taki wniosek jest właściwy. Podnosi, że albo powinien mieć możliwość zbadania swojej jurysdykcji bez względu na art. 26 rozporządzenia nr 44/2001, albo powinien móc zastosować do swojej jurysdykcji w rozpatrywanej sprawie art. 24 tego rozporządzenia, nawet jeśli brzmienie art. 8 tego rozporządzenia nie stanowi wyraźnie o możliwości zastosowania art. 24.

18 Uwzględniając powyższe uwagi, Okresní soud v Chebu postanowił zawiesić postępowanie i przedłożyć Trybunałowi następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy wykładni art. 26 rozporządzenia […] nr 44/2001 […] należy dokonywać w ten sposób, że przepis ten nie zezwala sądowi na zbadanie swojej międzynarodowej jurysdykcji, w przypadku gdy pozwany wdaje się w spór, mimo że sprawa podlega zasadom dotyczącym jurysdykcji obowiązkowej na podstawie [rozdziału II] sekcja 3 [tego] rozporządzenia, a skarga została wniesiona niezgodnie z tymi zasadami?

2) Czy pozwany może, poprzez to, że wdaje się w spór, ustalić międzynarodową jurysdykcję sądu w rozumieniu art. 24 rozporządzenia [nr 44/2001], nawet jeśli w przeciwnym razie postępowanie podlegałoby zasadom jurysdykcji obowiązkowej zawartym w [rozdziale II] sekcja 3 [tego] rozporządzenia, a skarga została wniesiona niezgodnie z tymi zasadami?

3) W przypadku odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie, czy okoliczność, że pozwany wdał się w spór przed sądem, który w przeciwnym razie na podstawie

rozporządzenia [nr 44/2001] nie miałby jurysdykcji w sprawie dotyczącej ubezpieczenia, może być uznana za umowę dotyczącą jurysdykcji w rozumieniu art. 13 ust. 1 [tego] rozporządzenia?".

**W przedmiocie pytań prejudycjalnych**

*W przedmiocie pytania drugiego*

19 Przez swoje pytanie drugie sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 24 rozporządzenia nr 44/2001 należy dokonywać w ten sposób, że sąd, do którego wniesiono skargę, niezgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale II sekcja 3 tego rozporządzenia, jest właściwy, w przypadku gdy pozwany wdaje się w spór i nie podnosi zarzutu braku jurysdykcji.

20 Pytanie to dotyczy kwestii, czy nawet odnośnie do sporów, do których stosują się zasady jurysdykcji szczególnej przewidziane przez rozporządzenie nr 44/2001, takie jak zawarte w rozdziale II sekcja 3 tego rozporządzenia w dziedzinie ubezpieczeń, wdanie się przez pozwanego w spór i niepodniesienie przez niego zarzutu braku jurysdykcji sądu, do którego wniesiono skargę, stanowi milczące zawarcie umowy dotyczącej jurysdykcji.

21 W tym względzie należy podnieść, że art. 24 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 przewiduje zasadę jurysdykcji opartą na tym, że pozwany wdaje się w spór w odniesieniu do wszystkich sporów, gdy właściwość sądu, do którego wniesiono skargę, nie wynika z innych przepisów tego rozporządzenia. Przepis ten stosuje się również w sytuacji, w której skarga została wniesiona do sądu niezgodnie z przepisami tego rozporządzenia i oznacza, że wdanie się przez pozwanego w spór można

uznać za milczące przyjęcie jurysdykcji sądu, do którego wniesiono skargę, a tym samym za umowę dotyczącą jego jurysdykcji.

22 Artykuł 24 zdanie drugie rozporządzenia nr 44/2001 przewiduje odstępstwa od tej zasady. Stanowi, że milczące zawarcie umowy dotyczącej jurysdykcji sądu, do którego wniesiono skargę nie następuje, gdy pozwany podnosi zarzut braku jurysdykcji, składając tym samym oświadczenie woli o nieprzyjęciu właściwości sądu, lub gdy chodzi o spory, dla których art. 22 tego rozporządzenia przewiduje zasady jurysdykcji wyłącznej.

23 To drugie zdanie zawiera normę wytyczającą zakres stosowania zasady ogólnej. Tym samym, jak podnoszą rządy czeski, niemiecki i słowacki, a także Komisja Wspólnot Europejskich, powinna być uznana za odstępstwo i podlegać wykładni zwężającej.

24 Z tego wynika, że art. 24 zdanie drugie rozporządzenia nr 44/2001 nie można rozumieć w ten sposób, że zezwala na wykluczenie stosowania zasady ogólnej ustanowionej w art. 24 zdanie pierwsze odnośnie do sporów innych niż spory, do których wyraźnie się odnosi.

25 Zgodnie z orzecznictwem dotyczącym art. 18 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), który jest przepisem zasadniczo identycznym z art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, w przypadkach niewymienionych wyraźnie wśród odstępstw przewidzianych w art. 18 zdanie drugie, stosuje się bowiem ogólna zasada milczącego zawarcia umowy dotyczącej jurysdykcji. Wypowiadając się w ramach sporu, w którym strony zawarły umowę dotyczącą jurysdykcji, Trybunał potwierdził, że nie było powodów związanych z ogólną systematyką lub celami tej konwencji, by uznać, że strony nie mogą zwrócić się o rozstrzygnięcie sporu do innego sądu niż ustalonego w drodze umowy (zob. wyroki: z dnia 24 czerwca 1981 r. w sprawie 150/80 Elefanten Schuh, Rec. s. 1671, pkt 10; z dnia 7 marca 1985 r. w sprawie 48/84 Spitzley, Rec. s. 787, pkt 24, 25).

26 W tych okolicznościach, ponieważ zasady jurysdykcji ustanowione w rozdziale II sekcja 3 rozporządzenia nr 44/2001 nie stanowią zasad jurysdykcji wyłącznej, sąd, do którego wniesiono skargę niezgodnie z tymi zasadami, musi uznać się za właściwy, jeśli pozwany wda się w spór i nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji.

27 W postanowieniu odsyłającym Okresní soud v Chebu zadaje sobie pytanie, czy stwierdzając swoją właściwość w oparciu o art. 24 rozporządzenia nr 44/2001, lecz w sytuacji, gdy nie zastosowano zasad rozdziału II sekcja 3 tego rozporządzenia, jego orzeczenie będzie uznawane na podstawie art. 35 ust. 1 tego rozporządzenia.

28 W tym względzie należy podnieść, że wspomniany art. 35 przewiduje jako podstawę nieuznawania naruszenie zasad jurysdykcji szczególnej, między innymi z dziedziny ubezpieczeń, których celem jest zapewnienie słabszej stronie wzmocnionej ochrony.

29 Taki przepis dotyczy nieuznawania orzeczeń wydanych przez niewłaściwy sąd, do którego nie wniesiono skargi zgodnie z tymi zasadami. Nie stosuje się tym samym, w przypadku gdy orzeczenie jest wydane przez sąd właściwy. Tak jest natomiast w przypadku sądu, do którego wniesiono skargę, nawet niezgodnie ze wspomnianymi zasadami jurysdykcji szczególnej, i przed którym pozwany wdał się w spór, lecz nie podniósł zarzutu braku jurysdykcji. Taki sąd jest bowiem właściwy na podstawie art. 24 rozporządzenia nr 44/2001. Tym samym art. 35 tego rozporządzenia nie stoi na przeszkodzie uznaniu orzeczenia wydanego przez ten sąd.

30 Tym samym, chociaż w obszarach objętych rozdziałem II sekcje 3–5 tego rozporządzenia, zasady jurysdykcji miały na celu wzmocnienie pozycji strony słabszej (zob. w tym względzie wyrok z dnia 13 grudnia 2007 r. w sprawie C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen, Zb.Orz. s. I-11321, pkt 28), właściwość sądu określona w tych sekcjach nie może być tej stronie narzucona. Jeśli strona ta rozmyślnie postanawia wdać

się w spór, rozporządzenie nr 44/2001 pozostawia jej możliwość obrony co do istoty przed sądem innym niż sądy określone przez wspomniane sekcje.

31 Rządy czeski i słowacki podkreśliły w swoich uwagach, że aby zakwalifikować wdanie się przez pozwanego w spór jako umowę dotyczącą jurysdykcji w sporze takim jak rozpatrywany w postępowaniu przed sądem krajowym, pozwany będący słabszą stroną, powinien móc uzyskać pełną świadomość skutków obrony co do istoty sprawy. Sąd, do którego wniesiono skargę, powinien zatem zbadać z urzędu, w interesie ochrony strony słabszej, że oświadczenie woli pozwanego jest faktycznie świadome i ma na celu ustalenie jurysdykcji tego sądu.

32 Należy podnieść, że taki obowiązek może być nałożony jedynie w drodze ustanowienia w rozporządzeniu nr 44/2001 wyraźnej zasady w tym względzie. Jednakże sąd, do którego wniesiono skargę, może zawsze upewnić się, czy w świetle celów zasad jurysdykcji wynikających z rozdziału II sekcje 3–5 tego rozporządzenia polegających na zapewnieniu wzmocnionej ochrony stronie uznawanej za słabszą, pozwany wdający się przed nim w spór w takich okolicznościach ma pełną świadomość konsekwencji swej zgody na wdanie się w spór.

33 Z powyższego wynika, że na drugie pytanie trzeba udzielić następującej odpowiedzi: wykładni art. 24 rozporządzenia nr 44/2001 należy dokonywać w ten sposób, że sąd, do którego wniesiono skargę niezgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale II sekcja 3 tego rozporządzenia, musi stwierdzić swoją właściwość, w przypadku gdy pozwany wda się w spór i nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji, ponieważ takie wdanie się w spór stanowi milczące zawarcie umowy dotyczącej jurysdykcji.

*W przedmiocie pytań pierwszego i trzeciego*

34 Wobec tego, że na pytanie drugie została udzielona odpowiedź twierdząca, nie ma konieczności, by Trybunał rozpatrywał pytanie trzecie, bowiem zostało ono postawione przez sąd krajowy jedynie w razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie drugie.

35 Jeśli chodzi o pytanie pierwsze dotyczące wykładni art. 26 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, wystarczy stwierdzić, że skoro z odpowiedzi przedstawionej przez Trybunał na pytanie drugie wynika, że sąd krajowy musi w niniejszym przypadku stwierdzić swoją właściwość na podstawie tego rozporządzenia, analiza tego przepisu, który zgodnie ze swoim brzmieniem stosuje się jedynie przed sądem, którego właściwość nie została ustalona na podstawie tego rozporządzenia, jest pozbawiona znaczenia.

**W przedmiocie kosztów**

36 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

**Wykładni art. 24 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy dokonywać w ten sposób, że sąd, do którego wniesiono skargę niezgodnie z zasadami zawartymi w rozdziale II sekcja 3 tego rozporządzenia, musi stwierdzić swoją właściwość, w przypadku gdy pozwany wda się w spór i nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji, ponieważ takie wdanie się w spór stanowi milczące zawarcie umowy dotyczącej jurysdykcji.**

Podpisy